

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 340.12 (477)

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2023.1.1>

В. С. Кобко-Одарій

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри загальної теорії права та держави
Національного університету «Одеська юридична академія»

КАТЕГОРІЯ «РЕГІОНАЛЬНИЙ ПРАВОВИЙ МЕНТАЛІТЕТ» У ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Статтю присвячено дослідженню регіонального правового менталітету. Дана тема є досить актуальною в наш час, оскільки на теренах вітчизняної науки недостатньо розроблено дане питання. Налічуються лиш поодинокі праці в яких досліджується саме менталітет, а от дуже мало уваги приділяється вивченню правового менталітету. А робіт, які б досліджували саме регіональний правовий менталітет – майже не знайти. Розробка даної теми надасть змогу більш глибоко вивчити феномен регіонального правового менталітету, що дозволить більш глибоко дослідити душу народу та його настрої у правовій сфері, а також збагатить юридичну науку новими ідеями і теоріями.

Встановлено, що правовий менталітет – це своєрідний «генетичний код» національно-культурної спільноти, який формується під впливом культурно-історичних, природно-кліматичних, соціальних, релігійних факторів, що представляє собою сукупність правових архетипів, уявлень, стереотипів, які склалися на рівні колективної свідомості та визначають специфіку правової поведінки. І виходячи із вищезгаданого поняття, вдалось вивести своє авторське поняття регіонального правового менталітету.

Запропоновано вважати, що регіональний правовий менталітет знаходиться на стику наук юриспруденції та регіоналістики, а тому відповідно вище вказане поняття володіє ознаками як правового менталітету так і категорії «регіон».

Проаналізовано думки різних учених щодо дефініцій як правового менталітету, так і регіону. І запропоновано вважати, що поняття менталітету та регіонального правового менталітету є цілим та частиною. Тобто саме менталітет є базовим поняттям, яке включає в себе регіональний правовий менталітет. Дані категорії перебувають у постійному зв'язку та взаємодоповнюють одне одного. Таке розмежування є умовним, що дозволяє більш конкретно та повно дослідити суть даного явища.

Наведено низку ознак якими володіє регіональний правовий менталітет. Наприклад, бінарність, історичність, наявність певної обособленої території та інше.

На основі отриманих даних автором було встановлено та наведено перелік детермінант, які впливають на формування регіонального правового менталітету. А саме: географічні детермінанти, культурно-історичні, економічні, ідеологічні, релігійні тощо.

Зазначено, що відмінності культурно-історичних традицій в різних регіонах відображаються на правосвідомості, правовій культурі, визначаючи пріоритет тих чи інших цінностей та установок.

Дійшли висновку, що категорія регіональний правовий менталітет є досить актуальною темою для вивчення, є мало досліджуваною та потребує більш детального вивчення.

Ключові слова: менталітет, правовий менталітет, національний характер, душа народу, соціум, регіон, регіональний, частина держави, менталітет регіону.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день юридична наука створює нові виклики для досліджень в умовах трансформації суспільства. Одним з таких викликів виступає дослідження правового менталітету як основного фактору успішного функціонування та реформування державно-правових та політичних процесів й інститутів. Оскільки правовий менталітет є основою для правосвідомості будь-якого суспільства чи колективу. Не слід також забувати, що менталітет будь-якого народу значною мірою залежить від культурно-історичних, соціально-економічних, політико-правових, релігійних та інших чинників. З усієї цієї сукупності століттями складався та оформлявся той вектор, який визначив характер життєдіяльності людей, особливості їхніх взаємин, специфічні риси національного правового менталітету.

Цікавим фактом є те, що на просторах юридичної науки досить непогано розвивається тема менталітету у різних його проявах. Також подекуди є роботи, в яких досліджується правовий менталітет. Проте, досить цікавим феноменом виступає таке теоретико-правове поняття як «регіональний правовий менталітет». І на жаль, в літературі важко знайти роботи вчених, які були б присвячені вивченню даного поняття. І це стосується не тільки вітчизняних науковців, а й зарубіжних. На наш погляд, дослідження регіонального правового менталітету несе у собі велике теоретичне та практичне значення. Адже вивчення даного поняття надасть змогу науковцям все більш детально дослідити менталітет в цілому через призму регіонального менталітету, що дозволить більш конкретно та точно проаналізувати, вивчити та охарактеризувати ту частину населення, яка проживає на певній території держави. Аби в подальшому мати змогу успішного реформування державно-правових інституцій, прийняття нових законів та інших нормативно-правових актів, які будуть вже підлаштовані під ментальний настрій народу певної держави і матимуть підтримку із боку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перш за все, слід звернутись до робіт, які присвячені вивченню менталітету та правового менталітету в цілому. Так, дослідженням менталітету у різні часи займалось досить багато науковців. Наприклад, слід зазначити таких вітчизняних та зарубіжних вчених як, Є. О. Ануфрієв, Ф. Ар'єс, М. Блок, П. П. Музиченко, І. М. Коваль, А. О. Рубан тощо. Питання ж правового менталітету досліджувались у працях таких вітчизняних

вчених, як І. В. Бичко, Є. Л. Бойко, І. М. Васюковича, І. М. Ковалю, З. В. Гіптерса, В. М. Дем'яненко, О. П. Дзьобаня та ін.

Однак, справедливо можемо підкреслити, що вивченню правового менталітету із позиції регіонального розмежування зовсім не приділяється увага, що і обумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета статті. Метою нашої наукової роботи виступає дослідження регіонального правового менталітету, встановлення його сутності, характерних ознак, детермінант, які впливають на його формування та виведення власного авторського поняття.

Виклад основного матеріалу. Для розгляду сутності регіонального правового менталітету доречно було б, спочатку, обґрунтувати поняття категорії «правовий менталітет», аби в подальшому домогтися ясності у дослідженні.

Так, Ю. М. Оборотов трактує правовий менталітет як глибинний рівень правосвідомості народу та окремої особистості, що включає свідоме та неусвідомлене сприйняття права [1, с. 98].

В. В. Завальнюк під правовим менталітетом розуміє «визначені природними, історичними і соціальними умовами буття, відносно стійкі уявлення про правову дійсність та стереотипи правової поведінки, властиві соціальним спільнотам різного рівня та походження» [2, с. 14].

На нашу думку, *правовий менталітет* – це своєрідний «генетичний код» національно-культурної спільноти, який формується під впливом культурно-історичних, природно-кліматичних, соціальних, релігійних факторів, що представляє собою сукупність правових архетипів, уявлень, стереотипів, які склалися на рівні колективної свідомості та визначають специфіку правової поведінки [3, с. 32].

Отже, більшість дослідників сходяться на думці, що правовий менталітет – це певна інтегральна характеристика людей, які живуть у конкретній культурі, що дає змогу описувати своєрідне бачення цими людьми оточуючого світу, правової дійсності та пояснювати специфіку їх реагування на нього.

Що стосується регіонального правового менталітету, то ситуація складається дещо інакше, адже важко навести приклад вище зазначеного поняття. Дана важкість обумовлена відсутністю наукових робіт у сфері юриспруденції із даного питання. Але, все ж для встановлення істини, та всбічного дослідження, ми вважаємо, що потрібно звернутись до інших суміжних наук.

Так, вчений-філософ М. Ю. Рябчук відмічає, що «...регіональний менталітет – це сукупність розумових навичок та духовних установок, що притаманні соціуму регіону. Підхід до нового укладу залежить від адаптації менталітету в рамках вектору світового розвитку, і для природної зміни менталітету необхідні психологічні фактори зовнішнього середовища» [4, с. 75].

З точки зору науки регіонального управління, представником якої є дослідник М. Михальченко, розглядаючи проблеми регіоналізму, визначає його як процес послідовних змін у територіальному поділі суспільства, що зумовлений соціально-економічними та етнокультурними чинниками, але не завжди законодавчо врегульований і покликаний поєднати загальнонаціональну політику із територіальною специфікою, що дасть змогу утворити нові регіональні субцентри з делегуванням їм владних повноважень [5, с. 448].

Колеги вище згаданого науковця, О. Стегній та М. Чурілов, визначають, що регіоналізм є проявом відмінностей між регіонами в характері суспільних відносин, економічного рівня розвитку, чисельності населення та його складу, соціальної диференціації та поділу праці. Параметрами регіоналізму можуть бути погляди на принципи побудови політико-державного механізму управління внутрішньорегіональним розвитком, що безпосередньо залежить від рівня національної самоідентифікації мешканців регіону [6, с. 16].

Американські вчені П. Джеймс та Дж. Мартін також під регіоном розуміють цілісну ділянку території, яка відрізняється певною однорідністю у своїй основі, але не має чітких кордонів [7, с. 116].

Значне місце у тлумаченні поняття «регіон» займають нормативно-правові акти. У Законі України «Про стимулювання розвитку регіонів» поняття «регіон» вживається в наступному значенні: «регіон – територія Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя» [8].

У розпорядженні Президента України «Про комісію з розробки Концепції державної регіональної політики України» також є варіант визначення поняття «регіон». Згідно з напрацюваннями комісії з розробки Концепції державної регіональної політики України «регіон – частина території країни, яка характеризується комплексом властивих їй природно-географічних, економічних та інших ознак. Регіон може збігатися з кордоном адміністративно-територіальної одиниці або об'єднувати території кількох таких одиниць» [9].

Проаналізувавши наукову літературу, можна зробити висновок, що загалом існує два підходи до визначення сутності регіоналізації, а саме географічний та інституційний. Перший розглядає її як об'єктивний процес поділу території, що зумовлений відмінностями природно-ресурсного та соціально-економічного потенціалу окремих частин і пов'язаний з господарським освоєнням та розселенням населення. У межах цього підходу розрізняють компонентну та комплексну регіоналізацію. Основними напрямками компонентної регіоналізації є аналіз природно-ресурсної, соціально-демографічної та економічної неоднорідності території, а комплексна представляє узагальнені природно-господарські особливості території, які проявляються в адміністративно-політичному та адміністративно-територіальному поділі країни. Обидва види регіоналізації має істотний вплив на формування та розвиток менталітету. Про що і буде йти далі у дослідженні.

У силу відсутності поняття регіонального правового менталітету, вважаємо за необхідне виокремити власне авторське визначення.

Так, на нашу думку, **регіональний правовий менталітет** – це сукупність історично сформованих, своєрідних правових установок, архетипів, умонастроїв, уявлень про державно-правову дійсність колективного свідомого і несвідомого певного соціуму, який проживає на тій чи іншій території (області, міста) держави.

Прикладом може бути правовий менталітет різних регіонів будь-якої країни: західний правовий менталітет, східний, південний; менталітет окремих областей (наприклад, менталітет жителів Одещини та Львівщини в Україні, Підляського та Опольського воєводств у Польщі, Вашингтона і Флориди у США тощо) держави або її частин.

Щоб встановити суть досліджуваного поняття, вважаємо за необхідне, виокремити ознаки, якими володіє регіональний правовий менталітет.

Але перш за все необхідно зазначити, що він володіє такими ж ознаками як і сам менталітет та правовий менталітет. Бо, на нашу думку, перший є лише одним із видів менталітету, а значить йому притаманні такі ж ознаки як і базовому поняттю. І плюс володіє ознаками, які притаманні категоріям «регіон», «регіональний».

Отже, на наш погляд, можна виділити наступні ознаки регіонального правового менталітету, а саме:

- колективний характер;
- бінарність (проявляється як на усвідомленому, так і на неусвідомленому рівні людської психіки);

- історичний характер;
- одні чинники формування: географічні, релігійні, історичні тощо;
 - включає як негативні (правовий нігілізм), так і позитивні прояви (справедливість);
 - важко змінюваний, більш статичний;
 - направлений як до минулого, так і до теперішнього і до майбутнього;
 - виражає ставлення соціуму до правової дійсності;
 - є частиною правової культури суспільства;
 - служить орієнтиром поведінки для особи;
 - визначається правовими архетипами, уявленнями, установками які історично сформовані у певного народу;
 - відображення у політичному представництві центральної влади на рівні адміністративно-територіальної одиниці;
 - характеризується наявністю певної території, яка географічно відокремлюється зі складу загальної території країни;
 - населення, яке проживає на цій території має певні спільні особливі характеристики щодо решти населення цієї країни;
 - «самоідентифікація або самоусвідомлення наявності в цій групі людей з певними особливостями. Цей індикатор передбачає перевагу регіональної самоідентифікації над загальнонаціональною» [10, с. 152].

Слід також зауважити на тому, що регіональний правовий менталітет виступає частиною та видом такої правової категорії як менталітет. І ці два поняття співвідносяться як частина та ціле, що дозволяє вести мову про те, що менталітет є більш ширшим поняттям і включає в себе регіональний правовий менталітет. І навіть за територіальною характеристикою вони співвідносять схоже, а саме менталітет властивий усьому народові, а регіональний правовий менталітет притаманний певному соціуму, який проживає на тій чи іншій території.

Дуже слушно з цього приводу зазначає Л. Нагорна, що «пізнавальна цінність менталітету як психологічного субстрату полягає насамперед у тому, що вона являє собою відображення суспільного процесу у колективній свідомості – далеко не завжди адекватне внаслідок різних ідеологічних нашарувань, подекуди навіть спотворене. Але саме менталітет, що має і свої національні, і свої регіональні виміри, доносить до нас голос «духовного універсуму», допомагає зрозуміти закономірності розвитку культури, суспільної моралі, особливості сприйняття інформації й реакції на неї» [11 с. 112].

Також, слід пам'ятати, що «регіон» завжди самодостатній і самобутній, тобто має внутрішній соціокультурний код, який є домінуючим чинником виділення регіону. Соціокультурний код інтегрує місцеву трансформацію природно-географічних, політичних, державно-правових, геоекономічних та інших ознак. Можемо припустити, що кожний регіон (точніше, регіональна спільнота) має особливий «склад душі», певну психологічну налаштованість на сприйняття чи несприйняття «інакшості».

Регіони держави не суттєво відрізняються один від одного бо все ж таки громадяни, які проживають на певній території – це один єдиний народ. Проте, все ж можна виділити такі незначні *відмінні риси*, як: культурно-мовні особливості, конфесійна приналежність, соціально-територіальні структури, етнічний склад, традиції, звичаї, ставлення до влади та державно-правових інституцій тощо.

Зазначимо, що відмінності культурно-історичних традицій в різних регіонах відображаються на правосвідомості, правовій культурі, визначаючи пріоритет тих чи інших цінностей та установок. Однією із найяскравіших причин, яка може послужити формуванню деякої незначної відмінності – це наприклад, багатовікова роздробленість держави та вплив різних правових традицій на становлення та формування певних регіонів, а також значний вплив на них пограничних держав (держав-сусідів).

В той же час, помітні відмінності правового менталітету регіональних спільнот у складі народу дозволяють принаймні ставити питання про диференціацію ментальних установок, хоч і без значних відмінностей.

Як відмічає Г. І. Базецька: «регіони відрізняються один від одного по деяким показникам: за характером виробництва, соціально-територіальному складу, культурно-мовним особливостям, конфесійній приналежності населення тощо. Відмінності в соціально-економічному розвитку регіонів, а також їх культурно-історичних традиціях відображаються на політичній свідомості населення, визначають пріоритет тих чи інших суспільних цінностей та установок» [12, с. 358].

Тож, на нашу думку, доцільно було б виділити передумови, які впливають на формування регіональних відмінностей соціуму:

- *географічний фактор*, який має важливе значення і вказує саме на розташування регіону на території держави і з якими країнами межує регіон. Адже, наприклад, прикордонний статус

регіонів дає змогу людям налаштовувати тісні культурні та економічні контакти з пограничними державами. Переїмати певний спосіб життя, ідеологію, ведення побуту, ставлення до держави та права на прикладі сусідніх держав і на основі цього формувати своє ставлення до держави, державних органів, права тощо;

– *ідеологічний фактор* також відіграє важливу роль, адже являє собою систему концептуально оформлених ідей, переконань, цінностей та установок, що виражають інтереси різних соціальних груп, в яких усвідомлюються і оцінюються відносини людей до дійсності і один до одного, соціальні проблеми і конфлікти, а також містяться цілі соціальної діяльності, спрямованої на закріплення або зміну існуючих суспільних відносин;

– *релігійний фактор* є одним із найважливіших, оскільки релігія в житті людини має вагомий значення та є базисом для формування менталітету (так, наприклад, одна частина народу сповідує католицизм, в інша православ'я). Наприклад, «християнська релігія, її східний обряд не лише здійснили великий вплив на культуру багатьох народів, але й замінили багатьом поколінням слов'янських народів інститут державності, оскільки всі соціальні рухи, визвольні війни, повстання мали в своїй основі релігійний підтекст» [13, с. 170];

– *культурно-історичний фактор* виявляється в вигляді традицій, звичок, обрядів, що обумовлює ставлення до права та держави та дозволяє прослідкувати зародження та розвиток певних характерних ознак регіону, дати відповіді на більшість запитань (напр., за яких умов та обставин виникла та чи інша характерна риса правового менталітету певного регіону).

– *економічний фактор*, який через економічну ситуацію та економічний рівень розвитку у регіоні свого роду впливає на формування певного ментального настрою народу, який проживає на певній території;

– *природньо-кліматичний фактор* відіграє одну із ключових ролей у формуванні ментальних характеристик, адже певні природні умови мають здатність до формування певних ментальних характеристик соціуму. Важливу роль відіграє також природа регіону, степова чи гірська місцевість, чи є поряд вода чи ліси і т. д. Так, наприклад, така ознака менталітету як спостережливість, формувалась в осіб, які проживали у степових регіонах, адже такі місцевості не захищені насадженнями, тому людям доводилось повсякчас спостерігати за ситуацією навколо аби забезпечити себе.

Специфічність територіальних ідентичностей полягає у складному поєднанні вироблених століттями стійких констант масової свідомості, індивідуального й групового досвіду локальних спільнот із тими важелями мобілізаційного й орієнтаційного впливу, які продукуються на кожному новому етапі історичного розвитку.

Кожна риса регіонального правового менталітету є складовою унікальної системи характерологічних особливостей регіону, яка саме й зумовлює специфіку правового менталітету народу.

Ведучи мову про особливості правового менталітету регіонів, ми бачимо два блоки проблем. Перший з них можна умовно охарактеризувати як соціально-політичний. До нього входять відношення до права, спроможність та бажання дотримуватись положень закону, відношення до влади, значимість прав людини, їх розуміння тощо. Другий блок – світоглядний, котрий включає розповсюдженість егалітарних настроїв, рівень патерналістичних очікувань, здатність до ініціативних дій тощо.

Говорячи про регіональні особливості правового менталітету народу, слід вести мову скоріше про його формальні відмінності, котрі виникають при розгляді рис правового менталітету у відриві одна від одної, а також при ототожненні сутнісних рис правового менталітету з реальними рисами життя суспільства за ознаками їх масового розповсюдження, що, зазвичай, залежить від цілого ряду історичних обставин.

Підтвердженням формальних відмінностей основних рис правового менталітету жителів різних регіонів є уявлення про те, що менталітет будь-якого народу відрізняється внутрішню єдністю. Тому що в іншому випадку, від був би не здатним забезпечити збереження цілісності народу в різних ситуаціях та на різних історичних етапах розвитку державності. Не дивлячись на деякі відмінності в ментальних установках, менталітет народу зв'язаний єдиною історичною долею, де усі громадяни є одним цілим, не зважаючи на проживання в тому чи іншому регіоні. А деякі регіональні відмінності лиш надають специфічного колориту та особливого світобачення державно-правових інституцій та поглядів на життя в цілому.

Підсумовуючи, зазначимо, що національний менталітет – це важливий елемент культури народу, що розкриває сутність нації в аспектах свідомої та підсвідомої поведінки в усьому народові і суспільних групах. Але край важливо розу-

міти, що відмінності в ментальних установках не є перепорою для збереження власної самобутності. Вони лише показують певний колорит регіону, задають йому певного забарвлення. Мова йде не про їх паралельне існування, не про поглинання однією зі складових іншою, а про поступову взаємну асиміляцію і перетворення їх на єдину цілісну культуру. Цікаво, що регіональний правовий менталітет жителів різних регіонів будь-якої держави зазнає деформації внаслідок впливу багатьох чинників, а саме: географічного, ідеологічного, економічного, релігійного тощо. Також, ми дійшли висновку, що регіональний правовий менталітет увібрав в себе риси двох категорій таких як, «менталітет» та «регіон», що говорить про його новизну, самобутність та малу дослідженість з наукової точки зору. Тому дана наукова робота не виключає в подальшому більш детального вивчення даного феномену, а навпаки стимулює на його майбутні дослідження.

Список використаної літератури:

1. Оборотов Ю. Н. Традиции и новации в правовом развитии: общетеоретические аспекты : дисс. на соиск. докт. юрид. наук.: 12.00.01. Одесса, 2002. 402 с.
2. Завальнюк В. В. Правовий менталітет як підґрунття антропологізації права. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2014. Т. 14. С. 19–25.
3. Кобко-Одарій В.С. Правовий менталітет українського народу: особливості формування та розвитку : дис. канд. юрид. наук.: 12.00.01. Міжнародний гуманітарний університет. Одеса. 2019. 250 с.
4. Рябчук М. Ю. Долання амбівалентності: дихотомія української національної ідентичності – історичні причини та політичні наслідки : монографія. Національна Академія Наук України. Київ. 2019. 235 с.
5. Михальченко М. І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. Дрогобич : ВФ «Відродження», 2004. 488 с.
6. Стегній О. Регіоналізм в Україні як об'єкт соціологічного дослідження / О. Стегній, М. Чурілов. К. : Знання, 1998. 217 с.
7. Simkin, D.G. (2010), «Theoretical bases of region development in modern conditions», *Vestnik OGU*, vol. 8 (114), pp. 114–117.
8. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України від 08 вересня 2005 р. № 2850-IV. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>
9. Комісія з розробки Концепції державної регіональної політики України / Розпорядження Президента України від 30 верес. 1999 р. № 241/99-рп. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи : монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. 391 с.
11. Л. Нагорна. Регіональна ідентичність: український контекст : монографія. ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, Київ. 2008. 405 с.
12. Базецкая А. И., Гелеверя Е. М., Ковалевская А. В., Пушкарь Т. А. Взаимосвязь социальной инфраструктуры регионов Украины и регионального менталитета населения страны. *Экономика и предпринимательство*. 2014. № 1 (ч. 1). С. 354–360.
13. Кобко-Одарій В. С. Вплив релігії на правовий менталітет. *Юриспруденція сьогодні: між апологією та креативністю*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції пам'яті проф. Ю. М. Оборотова (м. Одеса, Україна, 17 вересня 2021 р.). С. 168–172.

Kobko-Odarii V. S. The category “regional legal mentality” in legal discourse

The article is devoted to the study of the regional legal mentality. This topic is quite relevant in our time, since this issue is not sufficiently developed in the field of domestic science. There are only a few works in which the mentality itself is studied, but very little attention is paid to the study of the legal mentality. And it is quite difficult to find works that would specifically examine the regional legal mentality. The development of this topic will make it possible to study more deeply the phenomenon of regional legal mentality, which will allow to more deeply explore the soul of the people and their moods in the legal sphere, as well as enrich legal science with new ideas and theories.

It was established that the legal mentality is a kind of «genetic code» of the national-cultural community, which is formed under the influence of cultural-historical, natural-climatic, social, religious factors, which is a set of legal archetypes, ideas, stereotypes that have formed at the level of collective consciousness and determine the specifics of legal behavior. And based on the above-mentioned concept, it was possible to derive the author's concept of regional legal mentality.

It is proposed to consider that the regional legal mentality is at the junction of the sciences of jurisprudence and regional studies, and therefore, accordingly, the above concept has the characteristics of both the legal mentality and the region.

It should be noted that differences in cultural and historical traditions in different regions are reflected in legal awareness, legal culture, determining the priority of certain values and attitudes.

The opinions of various scientists regarding the definitions of both the legal mentality and the region are analyzed. And it is proposed to consider that the concepts of mentality and regional legal mentality are a whole and a part. That is, the mentality itself is the basic concept that includes the regional legal mentality. These categories are in constant contact and complement each other. Such a distinction is conditional, which allows for a more specific and complete investigation of the essence of this phenomenon.

A number of features of the regional legal mentality are given. For example, binary, historicity, the presence of a certain isolated territory, etc.

Based on the obtained data, the author established and listed the determinants that influence the formation of the regional legal mentality. Namely: geographical determinants, cultural-historical, economic, ideological, religious, etc.

It was concluded that the category of regional legal mentality is understudied and needs a more detailed study.

Key words: *mentality, legal mentality, national character, soul of the people, society, region, regional, part of the state, mentality of the region.*